

5 PARTICULARITEIES DLA PROES PISA 2015

Rosa Maria Mussner

5.1 Ubietifs y pruzedura dla proes PISA

La proes PISA (Programme for International Student Assessment), metudes a jì dal OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development), vén fates uni trëi ani a livel nternaziunel per pudëi fé n cunfront danter i paejes che tol pert cun si sistem scolastich defrént y per mustré su i resultac che arjonj i sculeies y la sculées che à cumplì i 15 ani.

Nia l savëi di cuntenuc de nseniamënt y nianca chël che n à mparà adamënz y mé te scola, ma coche i sculeies y la sculées ie boni/bones de se deriejer da sëui y da sëules y crì soluzions ai problems che n anconta tla vita da uni di, aldò dl travert a livel europeich dl *life long learning*, chësc ie l gran ubietif de PISA.

Ma l fin primer de chësc stude ie chël de nrescì plu avisa te n tëmp lonch l andamënt dla cumpetëncies che n adrova tla vita da uni di, ma depierpul vëniel ènghe a lum la particula-riteies de uni sistem de scola y nfurmazions plu sotes sun l contest sozioculturel y economich. Ènghe sce la proes tol mé ite i trëi ciamps (*literacy*): *liejer y ntënder tesé, conc y scienzes natureles*, y uni trëi ani iel un de chisc che à 1 majer numer de dumandes, iel purempò na nrescida de gran mpurtanza, che nes mostra su l svilup de n sistem scolastich cun si mudazions. L nes dà la pusciblità de fé cunfronc, de auzé ora la cualiteies, la maniera de mparé y de nsenié, la dedi-zion de viers de un o dl auter ciamp, la valivanzes y la defréñzies, y a lum vëniel ènghe vel'locia che fossa mo da curì.

Tl 2000 fovel tl zénter dla proes PISA la cumpetëncies de *savëi da liejer y da ntënder tesé*, tl 2003 iesen jic ite plu sot ti *conc*, tl 2006 tla cumpetëncies dla *scienzes natureles*, tl 2009 fovel inò de plu eserzizies sun l *savëi da liejer y da ntënder tesé*, tl 2012 sun i *conc* y l *problem solving* y per l prim iede an njuntà la proes de *financial literacy*. Tl 2015 iesen inò jic ite plu sot tla *scienzes*, njuntan i ciamps *savëi da liejer y da ntënder tesé, conc, problem solving culaburatif y financial literacy*.

Duta la scoles de Südtirol à fat pea pra la proes PISA 2015, nsci ie l cheder cumplessif n spiedl de nostra pruvizia.

PISA 2015 à purtà ite n vënt nuef, ajache duta la proes ie unides fates per l prim iede tres computer y monce i cuestioneres per diretëures, nsenianc/nseniantes y sculeies/sculées ie unii scric ora tres computer, mé chël di genitores an mo for scrit ora a man. Chësc à purtà a n gran lëur che ie tumà sun la scoles partezipantes, che à nsci messù se dé dassënn da fé y njinië ca dut a puntin per pudëi tenì pea. Tl medemo tëmp à la proes PISA 2015, fates tres computer, judà a valorisé la cumpetëncies tecnologiches y nfumatiches che ie ruvedes ite tl zénter de duta la pruzedura nueva.

D'autri aspec che reverda l apredimënt coche l nteres, la mutivazion y l mpëni, l'adurvanza dla tecnologies nfumatiches y l cumpurtamënt de viers dl computer an ènghe pudù nrescì plu avisa cun la nfurmazions dates inant tres i cuestioneres. Per l prim iede à monce i nsenianc y la nseniantes dat ju nfurmazions sun l'ativitez de nseniamënt y sun l'ufierta furmativa lieda ai cuntenuc dl curriculum scientifich, nsci da pudëi mustré su n cheder plu senificatif sibe a livel de scola che a livel de sistem scolastich. La nfurmazions sun l contest scolastich y ndividuel dl sculé y dla sculea y si nflus sun i resultac nes juda a ntënder miec la respistes che vén a lum tres i cuestioneres. Duta chësta ndicazions porta pro a na vijion plu davierta y reéla dla vita de scola y nes dà n aiut cuncret a fé na analisa plu sota.

Cun la proes PISA ne n'iel nia mé mesun de nrescì cumpetëncies, ma èngher cumpurtamënc, cunescëncies, mudazions scolastiche, pensieres y vijions per l daunì.

5.2 Partezipazion dla scoles autes de Gherdëina y dla Val Badia

Da auzé ora ie la partezipazion dla scoles autes de Gherdëina y dla Val Badia che dal pont de ududa dl numer ie jita suvier fajan n cunfront cun PISA 2012. I dac nes mostra su na bela cumpëida de 101 partezipanc y partezipantes a PISA 2015; partii/partides su aldò dla sort de scoles nen fovel 145 % ti Lizei y 155 % ti Istituc Tecnics Economics.

Chësc curespuend al 37 % di sculeies y dla sculées de chël ann, ajache 159 % fova te na scola auta tudëscia y l rest te na scola auta taliana de Südtirol. Nsci, sce fajon n'analisa plu sota de duc i resultac, iel da tenì cont de na bela cumpëida de sculeies y de sculées ladines che fova tla scoles autes tudëscs y che à fat pea pra la proes PISA 2015, ma i resultac dla scoles ladines mostra mé su i sculeies y la sculées dla scoles autes de Gherdëina y dla Val Badia.

I resultac di sculeies y dla sculées ladines tla scoles tudëscs ne n'an nia pudù lauré ora a pert, ajache coche n sà, ie i resultac PISA anonims y toca pra chëla istituzion scolastica ulache n ie scric ite. Nsci ie i resultac de chisc sculeies y de chësta sculées ladines ruvei ite pra la scoles tudëscs, y n valguni monce pra la scoles talianes.

Da iede a iede an na defrënta partezipazion n cont dla rujeneda crissa ora. Da sorissé iel che i sculeies y la sculées ladines ne fej nia la proes te si rujeneda dl'oma, ma aldò dl sistem paritetich ladin ti vëniel dat la puscibltà de adurvé l lingaz tudësch o l lingaz talian.

Pra la proes PISA 2015 à 175 % cris ora la proes per tudësch y 125 % per talian.

Fajan n cunfront cun la proes PISA 2012, ulache l nen fova 13 % che à fat la proes per talian y 197 % la proes per tudësch, vëniel a lum na vela plu balanzeda ora y urientada ala valivanza dla rujenedes, povester tachel èngher adum cun l fat che tl zénter dla proes PISA 2015 fovel la *scienzes*.

L ne n'ie nia mesun pudëi analisé tan inant che la rujeneda crissa ora possa nfluenzé i resultac o sce chisc depënd deplù dai cuntenuc dla proes.

Coche bele pra PISA 2012 iel inò unì a lum che i resultac PISA 2015 ne vën nia tan nfluenzei dal cuntest sozioculturel y economich dla familia coche pra i autri sistems de scola y chël uel dì che la scoles ladines ie scialdi daviertes y ntlujives, ti dajan la puscibltà a duc y a dutes de fé pea cun si talënt persunel y si preparazion l troi scolastich cris ora.

Nsci ie l mpëni, la lezitënça y la mutivazion per sculeies y sculées che va te na scola auta te Gherdëina o tla Val Badia mo de majera mpurtanza, ajache uniun/uniuna à l mesun de se nuzé di cuntenuc de nseniamënt y de arjonjer l suzes scolastich.

Nteressant iel a udëi che l numer de mutons y de mutans ie cumplessivamënter desvalif y danter la scoles partezipantes defrënt.

Pra la proes PISA 2015 al fat pea de ndut de plu mutans, bën 164 %, y 136 % de mutons. Chësta defrënça ie mo majera ti Lizei cun 179 % de mutans y 121 % de mutons, mé ti Istituc Tecnics Economics ie la prejëenza belau valiva cun 149 % de mutans y 151 % de mutons.

Ti dajan na udleda plu sota ala scoles autes tla valedes ladines, for tla pruvinzia de Bulsan, tomel riesc tl uedl che l mancia scoles cun n ciamp scientifich sterch, ajache l ie mé scoles autes tl ciamp technich-economich, linguistich-espressif y artistich, perchèl ie i resultac dla proes PISA 2015 mo deplù da prijé, ajache propi la *scienzes* fova tl zénter de chësta proes. Chël uel dì

che monce la mesaria di ponc tl'autra proes, chèles de *conc* y de *savëi da liejer y da ntënder tesć*, taca adum cun chësta situazion particulera.

Nsci, no mé l pitl numer de partezipanc y de partezipantes y la prejënsa de puecia scoles, ma ènghe la sort de scoles possa nfluenzé i resultac dla proes PISA y purté a n cheder cumplessif defrént, che ne curespuend nia for al andamënt scolastich.

5.3 Reflescions sun l svilup dal 2006 nchin al 2015

La scoles autes de Gherdëina y dla Val Badia à fat pea l prim iede pra la proes PISA permò tl 2006, ajache n à for cialà de nrescì tan inant che i resultac sibe senificatifs per la mendranza ladina cun na tel pitla cumpëida de partezipanc y de partezipantes. Ma sce ti dajon na udleda plu sota al andamënt dla nrescides PISA, iel bel a udëi che ntan duc chisc ani iel unì laurà dassënn, sibe dl viers dl'inovazion tl ciamp dla tecnologies nfurmatiches che tl ciamp di cuntenuc plurilinguistics. Chësc à purtà pro che la scoles ladines à for pudù tenì pea y mustré su n bel cheder de cunfront cun la scoles di raions ntëuria y di paejes a livel europeich y mundiel. I resultac dla proes PISA dl 2015 ie sëura la mesaria naziunela dla Talia y di paejes ujins y sëura la mesaria dl OECD, de *conc* iesi cun 508 ponc statisticamënter senificatifs, de *scienzes* y de *savëi da liejer y da ntënder tesć* mo for dessëura, ma statisticamënter nia senificatifs; purempò iesi cun 505 ponc da laudé tenian cont de duta la particulariteies bele cumpededes su.

Ne dausson nia nes desmincë l valor bëndebò aut dl *standard error*: *scienzes* 6,22, *conc* 8,05 y *savëi da liejer y da ntënder tesć* 10,71 che, pervia dl numer plutosc pitl de partezipanc y de partezipantes ala proes PISA, mostra su de gran variablties y defréncies danter scoles y danter sculeies y sculées dla scoles ladines. De conseguënsa ie l'analisa di resultac scialdi zitia y da fé cun gran sensibltà, tenian cont dla situazion particulera dl sistem paritetich ladin.

Analisan l svilup cumplessif di ultimi 10 ani ne véniel nia a lum de gran deslivei senificatifs, ma l sauta riesc tl uedl che l ciamp sterch dla scoles ladines ie mo for i *conc*. Ti cialan al trend possen cunstaté che chësc resultat ie lià ala carateristiches di sculeies y dla sculées ladines, che se à daniëura fat plu sauri te chësta materia, bele tla scola elementera y mesana, che ti dà na bona basa de cuntenuc de nseniamënt per ne se fé nia ert te na scola auta.

Ènghe sce i resultac dla proes PISA ne auza nia ora duc i aspec stersc dl sistem paritetich ladin, iesi purempò de gran impurtanza per pudëi se museré a livel internaziunel cun n mond scolastich defrént y ti juda ala scoles ladines a seguré la cualiteies, povester datrai nascundudes, a les mustré su y a les purté inant.

Da lecurdé iel che i resultac PISA analisei plu a puntin possa suvënz vester de gran utl y de sustëni per avisé la pulitica dl mond scolastich ladin.

L vën a lum che la scoles ladines possa tenì pea cun d'autra realteies y che l cunfront ne dëssa nia ti fé tëma, ma ti dé ardimënt a jì inant sun l troi plurilinguistich sterch, che tén alauta la furmazion, l'istruzion y l'educazion te duta la scoles y scolines de Gherdëina y dla Val Badia

